

“हामी सबैको चाहना, समृद्ध सिद्धिचरणको लागि दिगो विकासको योजना”

आर्थिक वर्ष ०७९।०८० को नीति तथा कार्यक्रम

नगरपालिकाका उपप्रमुखज्यू,
नगर सभाका सभासदज्यूहरू।

यस नगरपालिकाको दशौं नगर सभामा हाम्रो निमन्त्रणालाई स्वीकार गरी पाल्नु भएका नगर सभाका सभासदज्यूहरू लगायत सम्पूर्ण महानुभावहरूमा सिद्धिचरण नगरपालिकाको तर्फबाट र मेरो व्यक्तिगत तर्फबाट हार्दिक स्वागत तथा सम्मान व्यक्त गर्दछु ।

“हामी सबैको चाहना, समृद्ध सिद्धिचरणको लागि दिगो विकासको योजना” भन्ने मूल नाराका साथ सिद्धिचरण नगरपालिकाको नगर प्रमुखको हैसियतले सम्मानित सभा समक्ष आगामी आर्थिक वर्ष ०७९।०८० को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउदा अत्यन्त गौरव महशुस गरेको छु ।

सर्वप्रथम संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राजनैतिक व्यवस्था प्राप्तिमा लागि विभिन्न चरणमा भएको जनआन्दोलन तथा शान्तिपूर्ण आन्दोलनमा आफ्नो अमूल्य जीवनलाई बलिदान गर्ने आदरणीय वीर शहीदहरूप्रति उच्च सम्मान तथा हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु ।

आन्दोलनका घाइते र बेपत्ता नागरिकहरूप्रति उच्च सम्मान र परिवारप्रति गहिरो सहानुभूति प्रकट गर्दछु। कठिन परिस्थितिहरूमा पनि त्याग र नेतृत्व प्रदान गर्नुहुने आदरणीय अग्रज राजनीतिज्ञहरूप्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्दछु।

२०७२ साल आश्विन २ गते नेपालको संविधान जारी भएपछि दोस्रो पटक वैशाख ३० गते संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक प्रणालीको आधार स्तम्भको रूपमा रहेको स्थानीय तहको निर्वाचन सम्पन्न भएको छ । यस निर्वाचनलाई निष्पक्ष, स्वतन्त्र, स्वच्छ र भय रहित तवरमा सम्पन्न गर्न योगदान गर्नुहुने आम नागरिक, राजनीतिक दल, स्थानीय प्रशासन, सुरक्षा निकायका प्रमुखहरू, निर्वाचन अधिकारी, मतदान अधिकृत, कर्मचारी एवं सुरक्षाकर्मीहरू लगायत सरोकारवाला निकायहरूमा हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु।

विगत दुई वर्षदेखि विश्वभर फैलिएको कोभिड-१९ महामारी अहिले सामान्य हुँदै गएको छ । सबैको संयुक्त प्रयासबाट यस्ता महामारीका विरुद्ध लड्न र त्यसबाट सिर्जित प्रतिकूल अवस्थाको सामना गर्न सकिन्छ भन्ने दृढ विश्वास राखेको छु । संक्रमण रोकथाम र नियन्त्रणमा यस नगरपालिकाले चालेका कदमहरूमा अग्रपंक्तिमा रहेर सेवा तथा सुरक्षा प्रदान गर्नु हुने जनप्रतिनिधिहरू, स्थानीय प्रशासन, सुरक्षाकर्मी, स्वास्थ्यकर्मी, नगर प्रहरी, सरसफाईकर्मी, एम्बुलेन्सका चालक तथा महामारी रोकथाम तथा नियन्त्रणमा खटिने सम्पूर्ण कर्मचारी, नगरबासी दाजुभाई तथा दिदी बहिनीहरूको उच्च प्रशंसा गर्दछु । सबैको अथक प्रयत्नको बावजुद यस भयावह महामारीबाट देश भित्र र देश बाहिर ज्यान गुमाउनु हुने नागरिकहरूप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु।

विद्यमान परिवेश :

एकै वर्षको योजना तथा बजेटबाट हाम्रा प्रतिबद्धता पूरा नहुने र यस नगरपालिकाको आवधिक योजनाको अवधि समाप्त भएको हुँदा आगामी आर्थिक वर्षमा पञ्च वर्षीय योजना तयार गरी नगर विकासको एकीकृत दृष्टिकोण तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने अवस्था रहेको छ।

नगरपालिकाको आन्तरिक श्रोतको अवस्था कमजोर रहेकाले संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र अन्य साझेदार निकायबाट प्राप्त हुने अनुदान र राजस्व बाँडफाँड तथा सहलगानीबाट नै नगरपालिकाको योजना निर्भर हुने अवस्था रहेको छ। तथापी जनसरोकारका धेरै विषयहरूलाई सम्बोधन गर्नुपर्ने अवस्था रहेको छ।

नगरपालिकाका प्रशासनिक दरवन्दी धेरै रिक्त रहेको अवस्था छ। यसले नगरपालिकाले तयार गरेको नीति कार्यक्रम कार्यान्वयनमा पनि कठिनाई रहेको छ।

गरिएका महत्वपूर्ण प्रयास अवसर तथा चुनौती :

यस अघि पूर्वाधार क्षेत्रमा महत्वपूर्ण कार्य भएका छन्। नगरपालिकाको प्रशासनिक भवन र केही वडाहरूको भवन निर्माण कार्य सुरु भएका छन्। नगरपालिकाको क्षमता विकासका लागि प्रदेश सरकारसँग सहलगानीमा कार्य गर्न सम्झौता भएको छ। शिक्षा, स्वास्थ्य र क्षेत्रमा कार्यहरू भएका छन्। प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सहकार्यमा केही ठूला बहुवर्षीय योजनाहरू सञ्चालन भएका छन्। केही योजनाहरूलाई निरन्तरता दिनुपर्ने अवस्था छ।

नगरपालिका सञ्चालनका लागि कानूनी आधारहरू तयार भएका छन्। संस्थागत संरचना निर्माण भएको छ। संघीय प्रणाली अन्तरगत रहेर काम गर्न प्रशासनयन्त्र केही मात्रामा भएपनि अभ्यस्त भएको छ। विगतमा आवधिक योजना तयार भएर योजनावद्ध विकासको थालनी भएको छ र नागरिकहरूमा यसवारे जानकारी भएको जस्ता अवसरहरू छन्।

आन्तरिक आयको अवस्था कमजोर भएकोले कराधार बढाउनु पर्ने अवस्था छ। विकासका साझेदारका रूपमा लिईने गैर सरकारी संस्थाहरूको सकृयता बढाउनु पर्ने देखिन्छ। ठूलो जन अपेक्षालाई सीमित श्रोत परिचालन गरी सम्बोधन गर्नुपर्ने र तयार भएका नीति कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्न अपूर्ण प्रशासनयन्त्र चुनौतिको रूपमा रहेको छ।

हाल सम्मको उपलब्धी :

धेरै जसो कार्यक्रम र योजनाहरू सम्झौता भएका छन्। राजस्वको लक्ष्य रु. २,५४,००,०००।- भएकोमा २०७९ जेष्ठ मसान्त सम्ममा ९९ लाख परिचालन भएको छ जुन लक्ष्यको ३८.९७% हुन आँउछ। कूल बजेटको चालूतर्फ ६९.९६% र पूँजीगत तर्फ ४९.९६% प्रगती भई कुल ६९.७७% वित्तीय प्रगती भएको छ। आयोजनाहरूको समापन पश्चात सिंचाई, खानेपानी, सडकहरूको उपभोक्ता संख्या वृद्धि भएको छ। महिलाहरूको क्षमता विकास, बालविवाह विरुद्धको सचेतना फैलिएको, लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरणको तर्फ केही हदसम्म प्रगति भएको छ।

नगर सभाका सदस्यज्यूहरू,

आगामी आर्थिक वर्षको बजेट, नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा मैले नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४, संघ तथा प्रदेशबाट जारी भएका विभिन्न ऐन, नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधि, परिपत्र तथा विभिन्न समयमा प्राप्त निर्देशनहरू, नगर सभाबाट पारित भएका विभिन्न ऐन तथा कार्यपालिकाबाट पारित भएका नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिका, आवधिक योजना, जनप्रतिनिधिको हैसियतले विभिन्न कार्यक्रम तथा स्थानहरूमा स्थलगत अवलोकन गरी व्यक्त गरेका प्रतिबद्धता, नागरिक समाजसँगको छलफलदेखि वडास्तर हुँदै बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिसम्मका चरणमा भएका छलफल, विभिन्न संघ/संस्था र निजीक्षेत्रबाट प्राप्त सुझाव तथा नगर कार्यपालिका बैठकमा भएका निर्णयहरू र चुनावी घोषणा पत्रलाई मुख्य आधारको रूपमा लिएको छु।

यसै सन्दर्भमा आ.व.०७९।०८० को बजेट, नीति तथा कार्यक्रमको उद्देश्य एवं प्राथमिकता निम्न अनुसार भएको व्यहोरा सम्मानित सभा समक्ष प्रस्तुत गर्न चाहन्छु।

उद्देश्यहरू:

१. संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान, नगरभित्र रहेका स्थानीय स्रोत साधन तथा राजश्वको पहिचान र परिचालन गरी नगरको आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने,
२. पर्यटन क्षेत्रको पूर्वाधार विकास गरी आर्थिक मेरुदण्डको रूपमा पर्यटन क्षेत्रको प्रवर्द्धन गर्ने,
३. सर्वसुलभ स्वास्थ्य र गुणस्तरीय शिक्षामा नगरवासीहरूको पहुँचमा सुनिश्चतता प्रदान गर्ने,
४. नगरवासीहरूको जीवनस्तर सुधार गर्न आधारभूत आवश्यकताहरूको परिपूर्ति गर्दै गरिबी न्यूनीकरणमा जोड दिने,
५. स्थानीय स्रोत, साधन, संघ संस्था तथा आम सिद्धिचरण नगरवासीहरूको सहयोगमा भौतिक, सामाजिक र पूर्वाधार विकासमा जोड दिई नगरपालिकालाई सम्मुन्नत बनाउने ।
६. आवश्यकता अनुसारको पूर्वाधारको विकास गर्दै नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवा सुविधालाई छिटो छरितो बनाउने,

प्राथमिकताहरू:

१. नगरभित्रको शिक्षा, स्वास्थ्य, आवास र रोजगारी जस्ता आधारभूत मानवीय आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने र त्यस्ता क्षेत्रहरूको विकास र प्रवर्द्धन गर्ने,
२. कृषि, पर्यटन, जलस्रोत र घरेलु उद्योगका क्षेत्रमा पूँजी परिचालन गर्ने,
३. आर्थिक, भौतिक र सामाजिक पूर्वाधारको विकास गरी समृद्ध नगरपालिका बनाउने अभियानलाई गति दिन कृषि सडक, सिंचाई, जलविद्युत जस्ता क्षेत्रहरूको निर्माण, विकास र विस्तार गर्ने,
४. सुशासन, पारदर्शीता र जवाफदेहीताको सिद्धान्तलाई आत्मसाथ गरी आम नगरवासीलाई छिटो छरितो, गुणस्तरीय र परिणाममूखी सेवा प्रदान गर्ने,
५. जलवायु अनुकूलन, पर्यावरणीय संरक्षण र विपद् व्यवस्थापन तथा न्यूनीकरण सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने,
६. लैङ्गिक समानता र सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यक्रम गर्ने सञ्चालन गर्न,
७. ऐतिहासिक, पुरातात्विक, धार्मिक र साँस्कृतिक क्षेत्रको संरक्षण गरी भाषा, कला र साहित्यको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने ।

वार्षिक नीति तर्जुमाको क्रममा अवलम्बन गरिएका विधि, पद्धति तथा आधारहरू:

१. नेपालको संविधानले परिलक्षित गरेका निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरू र स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्र संविधानको धारा ५७ (४), २१४ (२), २२१ (२) र २२६ (१) अन्तर्गत अनुसूची ८ र ९ मा व्यवस्था गरिएका अधिकार क्षेत्रहरू, नगरपालिकाको आवधिक योजना,
२. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा भएका व्यवस्थाहरू,
३. दीगो विकासका लक्ष्य तथा संघीय सरकारका योजनाको आधारपत्र, प्रदेश सरकारका योजनाको आधारपत्र र राष्ट्रिय योजना आयोगले निर्धारण गरेका प्राथमिकताका क्षेत्रहरू,
४. वडास्तरीय योजना तर्जुमा समितिको बैठक, विषयगत समिति र बजेट, कार्यक्रम तथा योजना तर्जुमा समितिको बैठक,
५. राजश्व परामर्श समिति तथा स्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समितिका निर्णयहरू,
६. पूर्वाधार विकास र नगरवासीका समसामायिक मुद्दाहरू सामाजिक सुरक्षा, दीगो विकास, जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन, खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, लैङ्गिक सशक्तीकरण तथा समावेशी विकास, बालमैत्री र वातावरणमैत्री, अपाङ्गतामैत्री वातावरणको श्रृजना, स्थानीय शासन, आधारभूत स्वास्थ्य, ऊर्जा संकट लगायतका अन्तर सम्बन्धित विषयहरू ।

योजना तथा कार्यक्रम छनौटका आधारहरू:

१. क्रमागत तथा नगरका रणनीतिक योजना तथा कार्यक्रमहरू,
२. चेतना अभिवृद्धि गराउने कार्यक्रमहरू,
३. आर्थिक विकाससँग सम्बन्धित कृषि, पशुपालन, सडक, पर्यटकीय मार्ग, खानेपानी, आदि,
४. स्वास्थ्य र शिक्षाको गुणस्तरमा अभिवृद्धि हुने कार्यक्रमहरू,
५. दलित, अपाङ्ग, जेष्ठ नागरिक, महिला, किशोर किशोरी तथा बालबालिकाहरू लाभान्वित हुने किसिमका कार्यक्रमहरू,
६. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी योजना तथा कार्यक्रमहरू,
७. वातावरण संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रमहरू,
८. ऐतिहासिक पूरातात्विक र पर्यटन प्रवर्द्धनलाई बढवा दिने कार्यक्रमहरू।

माथि उल्लिखित नीतिगत उद्देश्य, प्राथमिकता, विधि तथा पद्धतिको आधारमा यस नगरपालिकाबाट आगामी आ.व. ०७९/०८० मा कार्यान्वयन गरिने वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम देहाय बमोजिम हुनेछ।

कृषि तथा पशु सेवा:

१. कृषकहरूलाई सरल र सहज रूपमा बिउँ, मल, प्रविधि र नहर कूलो पोखरी ईत्यादिको माध्यमबाट सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराइनेछ,
२. सहकारी मार्फत कृषि उत्पादन संकलन केन्द्रलाई व्यवस्थित गरिनेछ,
३. कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व बृद्धिका लागि यस क्षेत्रको व्यावसायीकरण, यान्त्रिकीकरण र आधुनिकीकरण गरिनेछ,
४. नगरक्षेत्रमा रहेका अगुवा कृषकहरूको लगत तयार गरी निजहरूलाई कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी थप आवश्यक तालिमहरू दिई अगुवा कृषकको रूपमा परिचालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ,
५. खाद्य सुरक्षाको लागि बिउँ सुनिश्चितता अभियान अन्तर्गत कृषिमा आत्म निर्भरताका लागि गुणस्तरीय बिउँ विजनमा क्रमशः आत्मनिर्भर बनाउँदै लगिनेछ ।
६. प्राङ्गणिक मल र जैविक बिषादीको उत्पादन तथा प्रयोगलाई प्रोत्साहित गरी रासायनिक मल र बिषादीको प्रयोगलाई कम गरिदै लगिनेछ,
७. अन्नबाली तथा फलफूल उत्पादन हुने जन्तरखानी, विगुटार, सल्लेरी, बेतिनी, वर्नालु, ज्यामिरे र सितलपुर क्षेत्रलाई तरकारी पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरी ती क्षेत्रमा उन्नत बिउँ, वेर्ना, प्रविधि र मलको प्रयोगबाट 'एक गाउँ एक कृषि उत्पादन' को नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ,
८. लिची, कागती, खर्बुजा, सुन्तला, मेवा, भुईकटहर, जुनार, आँप र केरा जस्ता फलफूल, बेसार, खुर्सानी, अदुवा जस्ता मसलाजन्य र ताजा सागपात तथा तरकारी लगायतका नगदेवाली उत्पादन क्षेत्रको पहिचान गरी नगदेवाली, तरकारी तथा फलफूल उत्पादन गर्न उन्नत बिउँ वेर्ना तथा प्राविधिक सहयोगलाई निरन्तरता दिइनेछ,
९. बेमौसमी तरकारी उत्पादनलाई प्रोत्साहित गरिनेछ,
१०. मौरीपालन गर्ने कृषकहरूलाई प्रोत्साहित गर्न व्यवसायिक मौरीपालन तालिम सञ्चालन गरिनेछ,
११. बुङ्गको आलु उत्पादन, भण्डारण र बजार व्यवस्थापन गरिनेछ,
१२. स्थानीय पशुपंक्षी संरक्षण, प्रवर्द्धन र नश्ल सुधार कार्यक्रमलाई विस्तार गरी व्यवसायिक पशुपालनका लागि पशुपंक्षी पकेट क्षेत्र निर्धारण गरिनेछ,
१३. व्यावसायिक पशुपालन गर्ने कृषकहरूको छनौटका लागि रुजु सूची (Check list) को आधारमा पहिचान गरी उत्पादन नतिजा बमोजिम सहयोग गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ,

१४. नगरस्थित मासु पसलहरूको नियमित अनुगमन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ,
१५. व्यवसायिक रूपमा गरिने वेमौसमी तरकारी खेतिका लागि संभाव्यता र उपयुक्तताको आधारमा सिंचाई सामग्रीहरू उपलब्ध गराइनेछ,
१६. उन्नत जातका पशुपालन गर्ने कृषकहरूलाई प्रोत्साहन गर्न घाँसबाली लगाउन विउँ बिजन उपलब्ध गराउने कार्यक्रमको निरन्तरता दिइनेछ,
१७. कृषि पेशामा संलग्न वास्तविक कृषकहरूको वर्गीकरणका लागि कृषक परिचयपत्र वितरण कार्य दातृ निकाय तथा सरोकारवालाहरूसँगको समन्वयमा निरन्तरता दिइनेछ,
१८. पशुपन्छीका महामारी रोग नियन्त्रणको लागि खोप कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१९. सिद्धिचरण नगरपालिकाको वडा नं १२ मा बुधवार र शनिवार साप्ताहिक रूपमा लाग्ने बजारमा पशुपंक्षी बिक्री वितरण गर्ने कक्ष निर्माणमा गरिनेछ ।
२०. साना कृषकहरूलाई प्रोत्साहित गर्न हाटबजारमा लाग्ने करमा छुट दिन आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।

पर्यटन:

१. नगरपालिका क्षेत्रको भौगोलिक विविधता र विकटतालाई पृथक र नवीन पर्यटकीय थलोको रूपमा विकास गरी पर्यटकलाई नगरपालिका भ्रमणको लागि आकर्षित गरिनेछ,
२. पर्यटकीय पूर्वाधार विकासमा निजी क्षेत्रको लगानी आकर्षित गरिनेछ,
३. ऐतिहासिक स्थल ओखलढुङ्गा, युगकवि सिद्धिचरण श्रेष्ठको प्रतिमास्थल, स्रष्टापार्क, नगरपार्क, भ्यू टावर, कडेनीगढी, ककनी मन्दिर, वर्नालुको दुधपोखरी, रुम्जाटार गुम्बा, नलिडाँडा, झाँक्रीढुङ्गा, विगुटक्सार, जन्तरखानी, शहिद स्मृतिपार्क, थामडाँडा, चम्पादेवी, जानुका गढी सहितका धार्मिक, साँस्कृतिक क्षेत्रलाई नगरको पर्यटकीय स्थलको रूपमा विकास गरिदै लगिनेछ,
४. साँस्कृतिक, धार्मिक, साहसिक, कृषि, स्वास्थ्य तथा खेल पर्यटन आकर्षित गर्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ,
५. पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि निजी क्षेत्रहरूसँग समन्वय गरी नगरको पर्यटकीय स्थलहरूमा केवलकार सञ्चालन गर्न सम्भाव्यता अध्ययनको पहल गरिनेछ ।

उद्योग तथा वाणिज्य:

१. निजी क्षेत्रको लगानी, उद्यमशीलता र अनुभवलाई नगरको आर्थिक विकासमा परिचालन गर्न व्यवसायमैत्री वातावरण निर्माण गरिनेछ,
२. नगर क्षेत्रमा उत्पादन भएका वस्तुहरूको प्रयोग बढाउन "आफ्नै उत्पादन आफ्नै उपभोग" अभियान सञ्चालन गरिनेछ,
३. अलैची, बेसार, अदुवा, लसुन, टिम्मुर, जडिबुट्टी लगायत तुलनात्मक लाभ भएका वस्तुहरूको उत्पादन बृद्धि गरी आन्तरिक माग पूर्ति गर्नुका साथै निर्यात गरिनेछ,
४. नगरपालिका क्षेत्रमा सम्भावित कच्चा पदार्थको पहिचान गरी त्यसमा आधारित साना तथा घरेलु उद्योग स्थापना गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ,

सहकारी तथा वित्तीय क्षेत्र:

१. कृषि, उद्योग र सेवाको क्षेत्रमा सहकारीको माध्यमबाट रोजगारी सिर्जना गरी उत्पादन वृद्धि गरिने छ,
२. प्रत्येक वडामा १ महिला सहकारी संस्था स्थापना गरी सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ,
३. गैर सरकारी संस्था महासंघसँग सहकार्य गरिनेछ र सहकारी संघ/संस्थाका पदाधिकारी, कर्मचारीहरूलाई सहकारी व्यवस्थापन तथा उद्यमशीलता र विकास सम्बन्धी तालिम दिने व्यवस्था मिलाइने छ,
४. कृषिसँग सम्बन्धित सहकारी संस्थाहरूको संस्थागत क्षमता विकास गरी कार्यक्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ,
५. नगरक्षेत्र भित्रका सहकारी संस्थाहरूको लगत तयार गरी निष्क्रिय सहकारी संस्थाहरूको दर्ता खारेज गर्ने तथा सकृय संस्थाहरूसँग सहकार्य गर्ने प्रक्रिया अघि बढाइनेछ ।

शिक्षा:

१. विद्यालयहरूमा बालबालिकाहरूको सहभागिता र विकास सम्बन्धी अधिकारको सुनिश्चतता गर्दै बालबालिकाप्रति हुने अमानवीय दण्ड हिंसा दुर्व्यवहार बालश्रम आदिलाई निरुत्साहित एवं निषेध गर्न बालमैत्री नगरपालिका घोषणा गर्नका लागि योजना तर्जुमा गरी आधार तयार गरिनेछ,
२. सामुदायिक विद्यालयलाई सूचना तथा प्रविधि मैत्री बनाउँदै लगिने नीति अनुरूप चालू आ.व. देखि विद्युतीय हाजिरी सञ्चालनमा ल्याई शिक्षक तथा कर्मचारीको समयमा तथा नियमित उपस्थितिको व्यवस्था मिलाइनेछ,
३. विद्यार्थी भर्ना दरलाई शतप्रतिशत पुर्याउन विद्यालय भर्ना अनुगमन तथा सहजीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ,
४. विद्यालयस्तरीय एकीकृत शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली अर्थात IEMIS को पूर्णरूपमा सम्पूर्ण विद्यालयहरूलाई सूचना भराई सोको कार्यान्वयनमा ल्याउन पहल गरिनेछ,
५. शिक्षक विद्यालय व्यवस्थापन समिति र विद्यार्थीका क्लबहरू र अभिभावकहरूसँग छलफल अन्तरक्रिया गरी विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर वृद्धि गर्न सहजीकरण गर्दै अगाडी बढाइनेछ, प्रारम्भिक बालबिकास तह देखि नै मन्टेश्वरी विधिद्वारा अग्रेजी माध्यमबाट अध्यापन गराउने वातावरण बनाउन प्रोत्साहित गरिनेछ।
६. विभिन्न सरुवा रोग तथा भाइरस सम्बन्धी विद्यालयस्तरमा सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ,
७. विद्यालयमा अध्ययनरत छात्राहरूका लागि निशुल्क स्यानिटरी प्याड वितरणलाई निरन्तरता दिइनेछ,
८. स्थानीय पाठ्यक्रमको निर्माण गरी पठन पाठनको व्यवस्था गरिनेछ,
९. नगरपालिकाभित्रका सामुदायिक विद्यालयमा सञ्चालित प्राविधिक धारको कक्षामा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूमध्ये अपाङ्गता, दलित र आदिवासी/जनजाति, अति विपन्न तथा जेहेन्दार तीन जना विद्यार्थी छनौट गरी पुरस्कृत गरिनेछ,
१०. विद्यार्थी संख्या, शैक्षिक गुणस्तर, कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा विद्यालय र शिक्षकहरूलाई प्रोत्साहित गर्ने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ,
११. दिवा खाजा वापतको रकमबाट लक्षित वर्गका विद्यार्थीहरूलाई स्थानीयस्तरमा उपलब्ध हुने खाद्यवस्तुमा आधारित रही दिवा खाजाको प्रवन्ध गर्ने व्यवस्था गरिनेछ,
१२. नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्य २०७९।०८० ले गरेको व्यवस्था र यस नगरपालिकाको आर्थिक स्रोत समेतलाई मध्येनजर गरी नगर क्षेत्रका सामुदायिक विद्यालयहरूमा कार्यरत विद्यालय कर्मचारी तथा बालबिकास केन्द्रका सहयोगी कार्यकर्ताहरूलाई थप सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ,
१३. सबै प्रकारका शिक्षण संस्थाहरूको नियमित अनुगमन र बितरित बजेटको नियमन गर्ने प्रणाली स्थापना गरी प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरिनेछ,
१४. विद्यालयमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात मिलाउन आवश्यक पहल गरिनेछ।
१५. सुस्त मनस्थिति भएका बालबालिकाका लागि आवासीय विद्यालय सञ्चालन गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ।

स्वास्थ्य:

१. सामुदायिक मिसन अस्पताल र नगरपालिकाको साझेदारीमा समय समयमा स्वास्थ्य उपचारका विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ,
२. विभिन्न स्थानमा रहेका स्वास्थ्य संस्थालाई व्यवस्थित गरिनेछ,
३. स्वास्थ्य संस्थाहरूमा प्रयोगशाला सेवा संचालन गरिनेछ,
४. आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा आम नागरिकको पहुँच विस्तार गरी सर्वसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराइनेछ,

५. नेपाल सरकारले निःशुल्क वितरण गर्न तोकेको औषधी तथा औषधीजन्य सामानहरू नगरपालिका अन्तर्गतका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट सहज रूपमा उपलब्ध हुने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ,
६. पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको मृत्युदर घटाउन सुरक्षित मातृत्व, शिशु स्याहार, पोषण कार्यक्रम र खोप सेवा थप प्रभावकारी बनाइनेछ,
७. गाउँघर क्लिनिक सेवालाई थप प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिनेछ,
८. शहरी स्वास्थ्य केन्द्रहरूको सेवालाई प्रभावकारी र आवश्यकताको आधारमा विस्तार गर्दै लगिनेछ,
९. रोग पहिचानका लागि स्थानीय स्वास्थ्य संस्था मार्फत हाल सञ्चालन गरिएको ल्याव सेवालाई निरन्तरता दिइनेछ र प्रभावकारीताका आधारमा अन्य स्वास्थ्य चौकीहरू मार्फत समेत सेवा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउँदै लगिनेछ,
१०. मातृ मृत्युदर घटाउन गर्भवती महिलालाई पोषण कार्यक्रम, स्वास्थ्य जाँच र सुरक्षित सुत्केरी सुविधा उपलब्ध गराइनेछ,
११. वर्थिङ सेन्टरहरूमा हुने सुरक्षित प्रसूति सेवालाई प्रोत्साहन गर्ने र घरमा हुने प्रसूति सेवालाई निरुत्साहित गरिनेछ,
१२. सर्ने तथा नसर्ने रोगको बारेमा जनप्रतिनिधीहरू, स्वास्थ्यकर्मीहरू र महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरूबीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालनको व्यवस्था मिलाइने छ,
१३. महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाको माध्यमबाट स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ,
१४. महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरूलाई दिइदै आएको प्रोत्साहन रकमलाई निरन्तरता दिइनेछ,
१५. कोभिड-१९ महामारी व्यवस्थापनबाट प्राप्त अनुभव समेतका आधारमा स्वास्थ्य प्रणालीमा आवश्यक सुधार गरी भविष्यमा यस्ता महामारीको सामना गर्न सक्षम र प्रभावकारी स्वास्थ्य प्रणालीको विकास गरिनेछ,
१६. औषधीजन्य जडीबुटीहरूको अध्ययन तथा प्रयोग, योग शिक्षा र योग शिविर कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ,
१७. आयुर्वेद चिकित्सा पद्धतिको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरिनेछ,
१८. अन्य संस्था तथा स्थानीय निकायहरूको सहकार्यमा शव वाहन सञ्चालन गर्न पहल गरिनेछ,

महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिकः

१. बालबालिका तथा किशोर किशोरीहरू लक्षित अतिरिक्त क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरी बौद्धिक विकासमा जोड दिइनेछ,
२. महिला, बालबालिका, किशोर किशोरी, ज्येष्ठ नागरिक र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूमा हुने हिंसा अन्त्यका लागि निरोधात्मक तथा उपचारात्मक क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ,
३. लैङ्गिकमैत्री सूचक तयार गरी नगरलाई लैङ्गिकमैत्री बनाउन पहल गरिनेछ,
४. सरोकारवालाहरूसँगको सहकार्यमा बालबिवाह, मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार, लैङ्गिक हिंसा, यौन हिंसा नियन्त्रण सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ,
५. लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण अभियानमा सबै वडामा परिचालित मनोसामाजिक कार्यकर्ताहरूको सेवालाई सि.एम.सी. नेपालको समन्वयमा निरन्तरता दिइनेछ,
६. बालमैत्री स्थानीय शासनको नीतिलाई कार्यान्वयन गरिनेछ,
७. महिलाहरूको आर्थिक रूपान्तरणमा टेवा पुर्‍याउन महिला सहकारी मार्फत साझा व्यवसाय सञ्चालनका लागि प्रोत्साहित गरी उद्यमशिलता विकासमा जोड दिइनेछ,
८. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई विभिन्न तालिम प्रदान गरी क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ। रोजगारीका अवसरमा पहुँच विस्तार तथा स्वरोजगारको अवसर सिर्जना गरिनेछ,

९. गत आ.व. मा स्थापना गरिएको ज्येष्ठ नागरिक तथा दिवासेवा केन्द्रको सञ्चालनलाई निरन्तरता दिई ज्येष्ठ नागरिकहरूको निःशुल्क स्वास्थ्य परीक्षण, मनोरञ्जन तथा अनुभव आदान/प्रदानका थप कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा ल्याइनेछ,
१०. सरोकारवालाहरूसँगको समन्वय तथा सहकार्यमा मनोसामाजिक समस्यामा परेका व्यक्ति लगायत आत्मा हत्याको बढ्दो प्रवृत्तिको कारण पत्ता लगाउन अनुसन्धानात्मक र सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ,
११. ९० वर्ष माथिका ज्येष्ठ नागरिकलाई पौष्टिक आहार उपलब्ध गराउने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।

संस्कृति प्रवर्द्धन:

१. नगरका सबै जातजाती/समुदायहरूको आ-आफ्नो मौलिक भाषा, संस्कृति तथा परम्पराहरूको जगेर्ना एवं साँस्कृतिक पहिचानको संरक्षणका लागि पहल गरिनेछ,
२. सबै समुदायको धार्मिक र साँस्कृतिक मूल्य र मान्यताको सम्मान गर्ने वातावरण सृजना गरिने छ,
३. कला र साहित्यको सिर्जना तथा प्रवर्द्धन गर्न विभिन्न कृयाकलापहरू सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

खानेपानी तथा सरसफाई:

१. नगरका सबै क्षेत्रमा आगामी ३ वर्षमा स्वच्छ खानेपानीको सेवा उपलब्ध गराउन आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ,
२. सार्वजनिक स्थलहरूको सरसफाई तथा संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ,
३. नगरपालिकामा सञ्चालित सहलगानी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन सम्बन्धित निकायमा पहल गरिनेछ,
४. सदरमुकामको खानेपानी वितरण प्रणालीलाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न योजना बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ,
५. सदरमुकाम र रुम्जाटार स्थित खानेपानी उपभोक्ता समितिलाई नगरपालिकाको मातहतमा ल्याइनेछ,
६. सरोकारवालाहरूसँगको समन्वयमा खानेपानी महशुलको दर निर्धारण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा:

१. बैंक मार्फत भूक्तानी हुँदै आएको सामाजिक सुरक्षा भत्तालाई बैंकहरूसँगको समन्वयमा थप सरलता बनाई बितरण गरिनेछ,
२. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत लक्षित समूहका व्यक्तिहरूको मूल अभिलेखलाई MIS प्रणालीमा प्रविष्ट गरी सोही प्रणाली मार्फत नै नयाँ नामदर्ता, नवीकरण र लगत कट्टा गरिनेछ,
३. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि उद्यमशीलता र स्वरोजगारीको अवसरको वातावरण सृजना गरिनेछ,
४. ज्येष्ठ नागरिक स्याहार तथा हेरचाह केन्द्र, मनोरञ्जन पार्क, धार्मिक तथा आध्यात्मिक पार्क, खेलकूद मैदान क्रमिक रूपमा स्थापना तथा विस्तार गरिने ।

युवा तथा खेलकूद:

१. युवामा नैतिकता र चारित्रिक गुण तथा अनुशासनको विकास गरी परिवार, समाज र राज्यप्रतिको दायित्व बोध गराउने एवं श्रमको सम्मान गर्ने संस्कारको विकासका लागि आवश्यक क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ,
२. नगरस्तरीय खेलकूद कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ, विभिन्न स्थानमा खेलकूदलाई प्रोत्साहित गर्न कभर्डहलहरूको व्यवस्था गरिनेछ ।
३. नगरस्तरीय खेलकूद विकास समिति गठन गरी विभिन्न खेलको आयोजना गरिनेछ,
४. खेलकूद विकासका लागि विद्यालय तहदेखि नै योजनावद्ध कार्यक्रम सञ्चालनको माध्यमबाट विभिन्न विद्याका नगरस्तरीय खेलाडीहरूको टोली बनाउन पहल गरिनेछ ।

पूर्वाधार विकास:

१. नगरपालिकाको प्रशासकीय भवन निर्माणको लागि विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (DPR) बमोजिम भवन निर्माणका लागि संघ र प्रदेश सरकार समक्ष अनुदान माग गरिनेछ,
२. नगर गौरवका आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्न संघीय र प्रदेश सरकार समक्ष अनुरोध गरिनेछ,
३. कार्यालय भवन नभएका वडा कार्यालयहरूको भवन निर्माणका कार्य अगाडी बढाइनेछ
४. खोप केन्द्र नभएका वडाहरूमा खोप केन्द्र भवनको व्यवस्था मिलाइनेछ,
५. नगर क्षेत्रभित्र निर्माण हुने सार्वजनिक भवनका संरचनाहरू अपाङ्गमैत्री बनाइनेछ,
६. विभिन्न स्थानका घाटहरूलाई व्यवस्थित गर्न पहल गरिनेछ।

सडक तथा पुल:

१. नगरपालिकामा निर्माण भईसकेका सडकहरूको विवरण अद्यावधिक गरी आवश्यक स्थानहरूमा मर्मत सम्भारको कार्य सडक बोर्ड नेपाल लगायत अन्य दातृ निकायहरूसँगको सहयोग र समन्वयमा गरिनेछ,
२. नगरपालिकाको केन्द्रदेखि सबै वडा कार्यालयहरूको केन्द्र र नगरका मुख्य व्यापारिक केन्द्रसम्म जोड्ने सडकलाई बाह्रै महिना सञ्चालनमा आउने गरी स्तरोन्नती गर्न संघ र प्रदेशसँग समन्वय गरिनेछ,
३. नगर क्षेत्रभित्र निर्माण भई सञ्चालनमा आएका पुलहरूको संरक्षणको लागि पहल गरिनेछ,
४. झोलुङ्गे पुल निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ,
५. हालसम्म कार्य सम्पन्न नभएका सडकहरूलाई क्रमागत रूपमा सम्पन्न गर्ने, नयाँ सडकको ट्रायाक खोल्ने कामलाई निरुत्साहित गर्ने र पुराना सडकहरूको स्तरोन्नती गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ,
६. नगरपालिका क्षेत्रमा थप सडक निर्माण गर्नुपर्दा सडक गुरुयोजना तथा विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (DPR) लाई मुख्य आधार बनाइने छ,
७. नगरक्षेत्र भित्र आवश्यक पर्ने पक्की पुल निर्माणका लागि प्राथमिकताका आधारमा संघीय र प्रदेश सरकारसँग माग गरिनेछ,
८. नगरपालिकाद्वारा निर्माण गरिएको सडकले ओगटेको जग्गाको लगत कट्टा गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ।

सिंचाई:

१. सिंचाईका बहुउद्देश्यीय आयोजनाहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ,
२. निर्माण सम्पन्न भईसकेका सिंचाई प्रणालीहरूको मर्मत सुधार एवम् दिगो व्यवस्थापनका लागि उपभोक्ताहरूको सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ,
३. आकाशे पानी संकलन, भण्डारण तथा प्रभावकारी उपयोगका विधि विस्तार गर्दै सिमान्त कृषि भूमि एवं पानीको न्यून स्रोत भएका क्षेत्रमा थोपा सिंचाई प्रविधि प्रयोगमा ल्याउन प्रोत्साहित गरिनेछ।
४. सुख्खा तथा खडेरीको प्रकोप बढी हुने स्थानमा आकाशे पानी संकलन, आहाल र प्लाष्टिक पोखरी कार्यक्रम सञ्चालन गरी जैविक विविधताको संरक्षण गर्न पहल गरिनेछ,
५. स्वीस सरकारको सहयोगमा नगरक्षेत्रमा सञ्चालन भइरहेको साना सिंचाई कार्यक्रम (SIP) लाई निरन्तरता दिइनेछ।

भवन तथा शहरी विकास:

१. नगरको मुख्य बजार लगायत अन्य सम्भावित बजारक्षेत्रहरूमा निर्माण गरिने भवनहरूलाई भवन मापदण्ड अनुरूप निर्माण गर्ने गरी मात्र अनुमति दिइनेछ,
२. भवन निर्माण कार्यमा संलग्न कालिगढहरूलाई संघ संस्थाहरूको समन्वयमा तालिमको व्यवस्था मिलाइने छ,
३. नगरपालिकाले सञ्चालन गर्दै आइरहेको विपन्नलाई "टिनको छाना" कार्यक्रमलाई परिमार्जन सहित निरन्तरता दिइनेछ,

४. सदरमुकामको बस्ती विकासलाई व्यवस्थित गर्न सरोकारवालाहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (DPR) तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।

विद्युत:

१. सडकको भू-भागमा अवस्थित विद्युत पोलको उचित व्यवस्थापन गर्न सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरिनेछ,
२. हालसम्म विद्युत सेवा नपुगेका स्थानहरूमा उच्च प्राथमिकताका साथ केन्द्रीय विद्युत प्रसारण लाईन विस्तार गर्न पहल गरी सबै वडाका बस्तीहरूमा आगामी २ वर्ष भित्र विद्युत विस्तार गरिसक्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ,
३. नगरभित्रका महत्वपूर्ण सडकहरूमा विद्युत तथा सौर्य बत्ति जडान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।

सञ्चार तथा सूचना प्रविधि:

१. ल्याण्ड लाइन टेलिफोनको सुविधा पुग्न बाँकी वडाका केन्द्रसम्म ल्याण्ड लाइन टेलिफोन सेवा विस्तार गर्न पहल गरिनेछ,
२. नागरिकको सूचनाको पहुँचका लागि नगरसँग सम्बन्धित सूचना नगरपालिकाको वेबसाईट तथा पत्रकार भेटघाट कार्यक्रम तथा सूचना अधिकारीको माध्यमबाट मासिक रूपमा सार्वजनिक गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ,
३. सबै वडामा इन्टरनेट सेवाको क्षमता विस्तार गर्न आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ,
४. स्थानीय पत्रपत्रिका तथा एफ.एम. रेडियो सञ्चालनलाई प्रोत्साहन गरिनेछ,
५. राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जिकरण विभागको सहयोगमा नगर क्षेत्रको सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीलाई थप सुदृढीकरण गरिनेछ।

वन तथा भू-संरक्षण:

१. वनक्षेत्र भित्र सडक निर्माण गर्दा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरिएका सडकलाई प्राथमिकता दिइनेछ,
२. सार्वजनिक स्थल, पार्क तथा वनस्पति उद्यान निर्माणका लागि आवश्यक जग्गा व्यवस्थापनको लागि पहल गरिनेछ,
३. वातावरणसँग सम्बन्धित विषयमा विद्यालयस्तरमा सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ,
४. सरोकारवालाहरूसँगको समन्वय र साझेदारीमा खाली र नाङ्गा जग्गामा वृक्षारोपण अभियान संचालन गरिनेछ, स्थानीय वन ऐन र नियमावलीको तर्जुमा गरिनेछ।
५. वडास्तरमा रहेका प्राकृतिक पोखरीहरूको संरक्षण र संवर्द्धन कार्यलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ,
६. रुद्राक्ष चिराइतो ठूलो ओखती, पाखनवेद, पाँचऔंले लगायतका महत्वपूर्ण तथा उच्च मूल्यांकनयुक्त वनस्पति र जडिबुटीको व्यवसायिक उत्पादन प्रशोधन प्रमाणीकरण र बजारीकरण गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ,
७. सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघसँग सहकार्य गरिनेछ।

भू-तथा जलाधार संरक्षण:

१. सरोकारवालाहरूसँगको समन्वय र साझेदारीमा जलाधार संरक्षण र संवर्द्धन सम्बन्धी क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरी प्राकृतिक स्रोतहरू मासिने तथा प्रभावित हुने कार्यक्रमलाई निरुत्साहित गरिनेछ,
२. सरोकारवालाहरूसँग तथा हाल यस क्षेत्रमा कार्यरत विभिन्न निकायको समन्वय र सहकार्यमा भू-क्षय नियन्त्रण सम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ,
३. भू तथा जलाधार संरक्षणका लागि संघ प्रदेश र सम्बन्धित निकायको पहलमा गरिनेछ।

जलवायु परिवर्तन:

१. नगरस्थित सबै वडाहरूमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ,
२. सरोकारवालाहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।

फोहोरमैला व्यवस्थापन:

१. फोहोर उत्पादकले कर तिर्नु पर्दछ भन्ने सिद्धान्त बमोजिम संयन्त्र तयार गरी सचेतना अभियान सञ्चालन गरिनेछ,
२. फोहोर वर्गीकरण गरी नगरपालिकाले लिजमा लिएको जग्गामा व्यवस्थापन गर्ने तथा “आफ्नो ठाउँ आफैँ सफा गरौँ” अभियानलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ,
३. नगरक्षेत्रमा प्लाष्टिक तथा सिसाजन्य वस्तुहरूको संकलनको व्यवस्थापन गरी जथाभावी प्लाष्टिक तथा सिसाजन्य वस्तुहरू फाल्ने प्रवृत्तिलाई रोक लगाइनेछ,

विपद् व्यवस्थापन:

१. नगरस्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई थप क्रियाशिल गराइने छ,
२. नगर क्षेत्रभित्र भौतिक पूर्वाधारहरू निर्माण गर्दा वातावरणीय र प्राकृतिक स्रोतहरूमा पर्न सक्ने प्रभाव न्यूनीकरण गर्ने नीतिलाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ,
३. नगरपालिकामा आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र प्रभावकारी बनाइनेछ,
४. नगर विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनालाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ,
५. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ,
६. विपद् न्यूनीकरण र जोखिममा रहेकाहरूको उद्धारको लागि नगरपालिकामा उपलब्ध जनशक्ति, सामग्री र विपद् व्यवस्थापन कोषको परिचालनको माध्यमबाट तत्काल उद्धार गर्ने व्यवस्था गरिनेछ,
७. विपद् व्यवस्थापनका आवश्यक सामग्रीहरूको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ,
८. विपद् व्यवस्थापनमा कार्यरत जनशक्तिहरूलाई लगत संकलन गरी विपद् पूर्व तयारी र प्रतिकार्यका लागि पुनर्ताजगी तालिम दिइनेछ,

मानव संशाधन विकास तथा संस्थागत क्षमता विकास:

१. कार्यालयको प्रवेशद्वारमा कार्यालय अन्तर्गतका शाखा, उपशाखाहरूको पहिचान र सम्बन्धित शाखा, उपशाखाहरूबाट उपलब्ध हुने सेवा सुविधाहरूको बारेमा सेवाग्राहीलाई पूर्व जानकारी दिने सूचना बोर्ड राखिनेछ,
२. नागरिक बाडापत्रलाई अद्यावधिक गरी व्यवस्थित गरिनेछ,
३. सुशासन, पारदर्शिता र जवाफदेहिताको प्रत्याभूति दिनका लागि सञ्चालन गरिने सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण, आवधिक समीक्षा तथा अनुगमन कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाई निरन्तरता दिइनेछ,
४. आन्तरिक लेखापरीक्षण तथा वार्षिक लेखापरीक्षणबाट औल्याइएका बेरुजुलाई यथा समयमा फर्छ्यौट गर्ने र प्राप्त सुझाव तथा प्रतिक्रियाहरूलाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ,
५. PLGSP सँगको साझेदारीमा सुशासन तथा क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ,
६. नगरक्षेत्रमा सञ्चालन गरिने सबै प्रकारका आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको अनुगमन एकीकृत रूपमा गरिनेछ,
७. वडास्तरीय बजेट तथा कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालन गरिने कृषि तथा पशुसेवा सम्बन्धी कार्यक्रमहरू यस कार्यालय मातहतको सम्बन्धित शाखासँगको समन्वयमा मात्र सञ्चालन गरिनेछ,

८. समुदाय स्तरमा कानूनी शिक्षाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ,
९. संघीय तथा प्रदेश मन्त्रालय अन्तर्गतका कार्यालयहरूबाट यस नगरक्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने विकास निर्माण तथा अन्य सेवा प्रवाहका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनको क्रममा नगरपालिका सँगको समन्वयमा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ,
१०. नगर कार्यपालिका र वडा कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई आधारभूत तथा क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गरी थप जिम्मेवार र जवाफदेही बनाइनेछ,
११. नगर प्रहरी सेवालालाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ,
१२. विभिन्न NGO/INGO हरूबाट नगर क्षेत्रमा सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरू नगरपालिकाको समन्वय र स्वीकृतिमा मात्र सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ,
१३. नगरपालिकाको क्षेत्रभित्र सबै निकायबाट सञ्चालित विकास निर्माणका योजनाहरू नगरपालिकासँगको समन्वयबाट मात्र सञ्चालन गर्न दिइनेछ ।

राजस्व परिचालन:

१. करको दायरालाई पुनरावलोकन गरी विस्तार गर्ने र करको दरलाई परिमार्जन गरी लागू गरिनेछ,
२. नगरपालिकाले संकलन गर्दै आइरहेको कर तथा दस्तुरको सम्बन्धमा करदाताहरूलाई लक्षित गरी करदाता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ,
३. नगर क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा आएका र आउने प्रत्येक बैंक, वित्तीय संस्था, बीमा कम्पनी लगायत विभिन्न निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित संस्थाहरूको तथ्याङ्क अद्यावधिक गरी करको दायरामा ल्याउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ,
४. निजी तथा सरकारी निकायलाई घर वहालमा दिने घरधनीहरूलाई घर वहाल करको दायरामा ल्याइनेछ,
५. साना तथा घरेलु उद्योगमा दर्ता गरी व्यवसाय सञ्चालन गर्ने उद्यमीहरूलाई नगरपालिकामा समेत व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरणका लागि सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरिनेछ,
६. सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघसँग सहकार्य गरी कर परिचालन बढाईनेछ ।
७. सबै वडाबाट राजस्व संकलनको सेवा उपलब्ध गराउदै लगिनेछ,

वित्तीय व्यवस्थापन तथा वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण:

१. आय-व्ययको लेखा र खरिद प्रणालीलाई थप व्यवस्थित, प्रभावकारी र पारदर्शी बनाईने छ,
२. विकास आयोजनाहरूको ठेक्कापट्टा समयमै गर्ने तथा विद्युतीय बोलपत्र (E-Bidding) लाई प्राथमिकता दिइनेछ,
३. एक पटक स्वीकृत भैसकेको वार्षिक कार्यक्रमलाई अतिआवश्यक परेमा बाहेक सोही आ.व. मा संशोधन गर्ने परिपाटीलाई निरुत्साहित गरिनेछ,
४. विगतको बेरुजुलाई फर्छ्यौटको दायरामा ल्याई फर्छ्यौट गर्न र बेरुजु नियन्त्रण गरी शून्य बेरुजुको नीति कार्यान्वयन गर्न आन्तरिक लेखा परीक्षण तथा आर्थिक कारोवारसँग सम्बन्धित अधिकारीलाई जिम्मेवार बनाउनुका साथै शून्य पेशकी एवं शून्य बेरुजु नीति अवलम्बन गरिने छ,
५. नगरपालिकालाई प्राप्त कन्टेन्जेन्सीबाट भएका खर्चको छुट्टै अभिलेख राख्ने व्यवस्था गरिनेछ,
६. सार्वजनिक खर्चलाई पारदर्शी, जवाफदेही, विश्वसनीय र पूर्व अनुमान योग्य बनाइनेछ,
७. वित्तीय अनुशासन कायम गर्न मितव्ययिता र गुणस्तरलाई उच्च प्राथमिकता दिईने छ,
८. निरन्तर रूपमा वृद्धि हुँदै गएको चालु खर्चलाई न्यूनीकरण गर्ने उपाय अवलम्बन गरिने छ ।

श्रम र रोजगार:

१. स्थानीय सरकारले सञ्चालन गर्ने योजना तथा कार्यक्रममा प्रत्यक्ष रोजगारी र गरिबी निवारणमा सहयोग पुर्याउने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिईनेछ,
२. सरोकारवालाहरूसँगको साझेदारीमा नगरपालिका क्षेत्रभित्र सम्भावित रोजगारीका क्षेत्रहरू पहिचान गरी रोजगारी श्रृजना गर्न पहल गरिनेछ,
३. कोभिड १९ को प्रभावका कारण रोजगारीको अवसर गुमेका तथा सोही कारणबाट वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएकाहरूलाई प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमसँग आवद्ध गराई अल्पकालिन रोजगारीको व्यवस्था मिलाइने छ,
४. दक्ष श्रमिक, कामको सम्मान, उपयुक्त पारिश्रमिक र सामाजिक संरक्षण सहितको श्रम व्यवस्थापनको नीतिलाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ,
५. स्थानीय श्रोत साधनको अधिकतम उपयोग, दक्ष जनशक्ति निर्माण, तालिम र क्षमता विकास तथा उद्यमशील वातावरण निर्माण गरी रोजगारीको सिर्जना गर्न पहल गरिनेछ,
६. बेरोजगार युवाहरूलाई लक्षित गरी घरेलु तथा साना र मझौला एवम् उत्पादनमूलक उद्योग स्थापना गरी सञ्चालन गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ,
७. नगर क्षेत्रमा बालश्रम निषेधका लागि सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

संस्थागत सुशासन :

१. संस्थागत सुशासन अभिवृद्धि गर्न जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि तालिम कार्यक्रम संचालन गरिनेछ,
२. सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी र जवाफदेहि बनाउन उजुरी सुत्रे, सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने जस्ता कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ,
३. विषयगत शाखाहरूलाई जवाफदेहि बनाउन आवश्यक उपायहरू अवलम्बन गरिनेछ, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली निर्देशिकाको पूर्ण कार्यान्वयन गरिनेछ ।

नगर सभाका सदस्यज्यूहरू,

प्रस्तुत आ.व. ०७९।०८० को नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्ने क्रममा सबै पक्षको सल्लाह सुझावलाई समेट्ने प्रयास गरेको छु । यस नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, कर्मचारी, निजी क्षेत्र, संघ/संस्था, नगरमा रहनु हुने बुद्धिजीवि वर्ग, पत्रकार लगायत सबै सरोकारवाला महानुभावहरू सहित सम्पूर्ण नगरवासीहरूको साथ र सहयोगको अपेक्षा गरेको छु । नगरवासीहरूको जीवनस्तरमा उल्लेखनीय रूपमा परिवर्तन ल्याउन एकजुट हुन समेत हार्दिक अनुरोध गर्दछु ।

अन्त्यमा,

यस नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्न सहयोग पुर्याउनु हुने उपप्रमुखज्यू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू, कार्यपालिकाका सदस्यज्यूहरू, जनप्रतिनिधि लगायत सम्पूर्ण कर्मचारीहरूलाई विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

धन्यवाद ।

१० आषाढ, २०७९

तेजन खनाल
नगर प्रमुख